

شنبه ۲۲ مردادماه ۱۳۲۹ - سال سوم - شماره ۸۸ - صفحه ۵۰ - تومان

هفته

شما

شما

عجله

هفته نامه سیاسی - اجتماعی

تک شماره ۵۰۰ ریال

ارزشها دو شنبه‌ها منتشر می‌شود

ارز

چهارشنبه ۳۱ فروردین ۱۳۲۹ - سال هفتم - شماره ۱۵۸

سال چهارم / شماره ۱۶۵ / دوشنبه دوازدهم اردیبهشت‌ماه ۱۳۲۹ / ۸ صفحه / تک‌شماره ۵۰ تومان

تحلیل گفتمان نشریات حزبی سال ۱۳۲۸ پیرامون طرح اصلاح قانون مطبوعات

«غیرسازی» در نشریات حزبی

شعبانعلی بهرامپور

اشاره:

این مقاله، گزارشی از فصل چهارم بخش سوم تحقیقی است که تحت عنوان «گفتمان نشریات حزبی؛ اقتدارگرایی جامعه مدنی در سال ۱۳۷۸» در مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها انجام شده است.

این پژوهش تلاشی است در جهت شناسایی، توصیف و تبیین گفتمان نشریات حزبی که با توجه به چند رویداد مهم سیاسی، اجتماعی در سال ۱۳۷۸ و چگونگی انعکاس و بازتابی آنها در نشریات مذکور صورت گرفته است. گفتمان نشریات حزبی در انعکاس رویدادهای مختلف نه به وسیله آنچه که در این نشریات تصریح شده است بلکه از طریق قواعد و ضوابطی شکل گرفته است که نشریات مذکور در طرح رویدادها به آنها صریحاً اشاره نکرده و آنها را بدیهی انگاشته‌اند و کلیت مطالب خود را پیرامون آن سامان داده‌اند. به بیان دقیق‌تر، این قواعد و ضوابط، قالب‌هایی هستند که رویدادها در محدوده آنها سامان می‌یابند و معنا پیدا می‌کنند.

آغاز سخن

این پژوهش در یک مقدمه و چهار بخش تنظیم شده است. در مقدمه، طرح مسأله، ضرورت و هدف تحقیق توضیح داده شده است. موضوع بخش اول روش تحقیق، رویدادها و نشریات است. در این بخش، ابتدا درباره روش تحقیق این پژوهش توضیح داده شد و سپس رویدادها و نشریات مورد نظر جداگانه بررسی شده‌اند. رویدادهایی که در این پژوهش بررسی شده‌اند عبارتند از: نظارت استصوابی، استیضاح وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، قتل‌های زنجیره‌ای پاییز ۱۳۷۷، طرح اصلاح قانون مطبوعات، حادثه کوی دانشگاه تهران و بحث خشونت. در این پژوهش، انعکاس رویدادهای مذکور در نشریات ارزش‌ها، شما، یالثارات، مشارکت، عصرما، جام‌هفته و همبستگی (در ششماه اول سال ۱۳۷۸) بررسی شده است.

بخش دوم این پژوهش درباره مبانی نظری تحقیق است. در این بخش با توجه به ماهیت و نوع تحقیق که کیفی و از نوع تحلیل گفتمان است، سعی شده است رویکرد تحلیل گفتمانی به همراه مقولات و شاخص‌های مطرح در این نوع تحلیل بازگو شود. ایدئولوژی، زبان و ایدئولوژی و شناخت اجتماعی (Social Cognition) از دیگر محورهایی هستند که در بخش نظری تحقیق مطرح شده‌اند. در قسمت پایانی این بخش به سطوح تحلیل در تحلیل گفتمان و مدل تلفیقی این بررسی پرداخته شده است.

بخش سوم که مربوط به یافته‌های این پژوهش است دارای شش فصل است. در این بخش ابتدا کلیاتی درباره مطالب مورد بررسی در نشریات حزبی مطرح شده و سپس در فصل‌های جداگانه هر یک از رویدادها تجزیه و تحلیل شده‌اند.

بخش چهارم و پایانی این پژوهش درباره نتیجه‌گیری تحقیق است. در این بخش که موضوع آن «گفتمان نشریات حزبی» است، بینش‌ها و دیدگاه‌های نشریات حزبی به‌طور خلاصه و در قالب یک نتیجه‌گیری مطرح شده است.

این مقاله صرفاً به چگونگی انعکاس طرح اصلاح قانون مطبوعات در نشریات حزبی می‌پردازد و گفتمان هر یک از این نشریات را درباره این رویداد تجزیه و تحلیل می‌کند. لازم به یادآوری است که در زمان مورد بررسی، نشریات جام‌هفته، ارزش‌ها، عصرما و مشارکت مطالبی را درباره این رویداد منتشر کرده‌اند و نشریات یالثارات و شما در این خصوص مطلبی چاپ نکرده‌اند.

رویداد مورد بررسی: طرح اصلاح قانون مطبوعات

با انتشار روزنامه جامعه بعد از دوم خرداد ۱۳۷۶ فضای مطبوعاتی کشور

دگرگون شده بود. بعد از دوم خرداد ۱۳۷۶ صدور مجوز در هیأت نظارت بر مطبوعات سیر صعودی پیدا کرد و به بسیاری از افرادی که خواهان انتشار نشریات سیاسی - اجتماعی به‌ویژه روزنامه بودند، مجوز داده شد. انتشار روزافزون روزنامه‌ها نه تنها نیازمند فضای باز سیاسی بیشتری بود بلکه همچنین خود به فضای باز سیاسی دامن می‌زد.

فضای باز سیاسی و آزادی مطبوعات طبعاً خوشایند عده‌ای نبود. از طرف دیگر گفته می‌شد بعضی روزنامه‌ها و نشریات به دنبال فضای به‌وجود آمده در کشور کج سلیقه‌گری کرده و از پاره‌ای موارد که ظاهراً عده‌ای به آن حساسیت داشته و خط قرمز آنها محسوب می‌شده عبور کرده‌اند. به دلیل برخی تخلفات و شکایتهایی که از سوی بعضی مراکز علیه روزنامه جامعه شده بود، این روزنامه از سوی دادگاه انقلاب توقیف و بعدها لغو امتیاز شد. پس از آن دست‌اندرکاران این روزنامه،

روزنامه توس را منتشر کردند که بعد از ۲۰ شماره، این نشریه نیز توقیف شد. همزمان با تعطیلی این روزنامه سه روزنامه جدید خرداد، صبح امروز و نشاط به عرصه مطبوعات پیوستند. از سوی دیگر بعضی از گروه‌ها و جناح‌های داخلی در اواخر سال ۱۳۷۷ انتقادهای خود از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی را تا آنجا پیش بردند که عده‌ای از نمایندگان مجلس بعد از استیضاح عبدالله نوری - اولین وزیر کشور دولت آقای خاتمی - استیضاح آقای مهاجرانی را در دستور کار خود قرار دادند. اما وی از این استیضاح موفق بیرون آمد. به دنبال این امر، طرفداران یک جناح خاص طرح تغییر قانون مطبوعات را به میان کشیدند. این طرح که رویارویی دو جناح را به دنبال داشت، به شدت از سوی مطبوعات و طرفداران جبهه دوم خرداد مورد انتقاد قرار گرفت. معاونت مطبوعاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی این طرح

را خلاف قانون اساسی دانست و اظهار داشت طرح تغییر قانون مطبوعات، آزادی بیان و آزادی مطبوعات را تحدید می‌کند. روزنامه‌نگاران که خود نیز به شدت علیه این طرح به پا خاسته بودند، هدف آن را محدود کردن آزادی‌ها اعلام کردند. مخالفت‌ها تا حدی بود که هیأت دولت نیز موضع‌گیری کرده و محدود کردن مطبوعات را خلاف مصالح حکومت مردمی و اسلام ذکر کرد. در همین زمان سردبیران ۱۰ نشریه پرتیراژ در نامه‌ای به نمایندگان مجلس با تأکید بر این که روزنامه‌نگاران امروز کشور عموماً پرورش یافتگان دوران انقلاب اسلامی‌اند و

حقوق و حداقل آزادی‌هاست به مجلس پیشنهاد کرده‌اند. علاوه بر روزنامه‌نگاران، گروه‌های سیاسی و احزاب نیز به اظهار نظر در این باره پرداختند. همه گروه‌ها و احزاب جبهه دوم خرداد به شدت علیه این طرح موضع گرفتند. گرچه قرار گرفتن این طرح در دستور جلسه علنی مجلس چندبار به تأخیر افتاد اما در ۱۵ تیر ۱۳۷۸ یک روز قبل از آن که طرح در دستور جلسه علنی قرار گیرد، روزنامه سلام در تیتراژ اول خود نوشت: «سعید اسلامی پیشنهاد اصلاح قانون مطبوعات را داده است». به هرحال با وجود همه این اتفاقات صبح چهارشنبه شانزدهم تیرماه ۷۸، کلیات طرح مذکور با

بر فرد یا گروه دیگر ذکر می‌کنند. به نظر این تحلیل‌گران صرف تن دادن به تقسیم‌بندی فوق، مشروعیت بخشیدن به سلطه است. در سلطه همیشه فرد یا گروهی بر دیگری به‌طور آمرانه و اقتدارگرانه اعمال قدرت می‌کند. از نظر تئوریک محققان مبنای سلطه را در نگرش حق مطلق دانستن «خود» و باطل مطلق دانستن «دیگری» جست‌وجو می‌کنند. از این نظرگاه فرد یا گروهی که خود را حق مطلق می‌داند، به خود حق می‌دهد که بر باطل مطلق اعمال قدرت کند. منطق «این و آن» یا «خودی و غیرخودی» این است که یا «ما و خودی» به‌خاطر حق مطلق بودن، حق دارند آنچه را می‌پسندند و فکر می‌کنند درست است به دیگران نیز دیکته کنند. این منطق همیشه دشمن‌زاد بوده و برای بقای خود نیازمند به «آنها و دیگری» است. در این منطق «آنها و دیگران» عامل بدبختی، ناکامی، شکست و تمامی مشکلات بوده و برای رسیدن به سعادت و خوشبختی یا باید آنها را از میان برداشت یا آنها را به خودی تبدیل کرد. تحلیل‌گران گفتمان، ریشهٔ مباحث قومی و هرگونه حذف نژادی را در این بحث جست‌وجو می‌کنند. بحث شهروند درجه یک و دو نیز زایندهٔ همین دیدگاه است. در این دیدگاه «ما» از جایگاه بسیار ویژه‌ای برخوردار بوده و همه چیز بر مبنای آن سنجیده می‌شوند. در این سنجش اگر کسی یا گروهی مانند «ما» نباشند، پس «دیگری و غیرخودی» است. وقتی فرد یا گروهی به «غیرخودی» و «آنها» تبدیل می‌شود در نتیجه بسیاری از مزایای مربوط به «ما» را از دست می‌دهد و در حاشیهٔ «ما» زندگی می‌کند. از نظر تحلیل‌گران گفتمان این تقسیم‌بندی سبب تبعیض، نابرابری و خشونت در جامعه می‌شود. تحلیل‌گران گفتمان تأکید می‌کنند که چون «خودی‌ها»، «دیگران» را مانع تحقق خواسته‌های «خود» می‌دانند، کم‌کم «آنها» را دشمن دانسته و در نتیجه اعمال هرگونه خشونت علیه «آنها» و «دیگری» را

■ بعد از دوم خرداد ۱۳۷۶ صدور مجوز در هیأت نظارت بر مطبوعات سیر صعودی پیدا کرد و به بسیاری از افرادی که خواهان انتشار نشریات سیاسی - اجتماعی به‌ویژه روزنامه بودند، مجوز داده شد.

■ انتشار روزافزون روزنامه‌ها نه تنها نیازمند فضای باز سیاسی بیشتری بود بلکه همچنین خود به فضای باز سیاسی دامن می‌زد.

■ بعضی روزنامه‌ها و نشریات به دنبال فضای به‌وجود آمده در کشور کج سلیقه‌ی کرده و از پاره‌ای موارد که ظاهراً عده‌ای به آن حساسیت داشته و خط قرمز آنها محسوب می‌شد عبور کردند.

وجود مخالفت‌های کارشناسان، بسیاری از گروه‌های سیاسی و احزاب با سخنرانی رئیس مجلس در موافقت با آن - که وعده داده بود بعد از تصویب در شور دوم در کمیسیون کمک خواهد کرد تا نظریات دولت و کارشناسان در نظر گرفته شود - با ۱۲۵ رأی موافق به تصویب رسید. در این روز حدود پنجاه نماینده مجلس برای رأی‌گیری درباره این طرح در مجلس شرکت نکرده بودند.

ما و آنها، خودی و غیرخودی (We, Their)

تحلیل‌گران گفتمانی ریشهٔ تقسیم‌بندی فوق را در نابرابری و سلطه فرد یا گروهی

مدیران و مسئولان روزنامه‌های کثیرالانتشار که عموماً از مدافعان خبیر، زحمتکش و ثابت قدم نظام‌اند همواره و در دشوارترین شرایط با تحمل انواع فشارها کوشیده‌اند رسالت خطیر خود را از یاد نبرند و تسلیم عافیت‌طلبی نشوند، قانون فعلی مطبوعات را قانونی خوانند که در دوران جنگ و متناسب با ضرورت‌های آن دوره و بر مبنای حداقل‌ها نوشته شده بود و این‌گونه به نظر می‌رسید که بعد از پایان جنگ تغییراتی با هدف بسط حقوق و آزادی‌ها و تحکیم امنیت حرفه‌ای روزنامه‌نگاران و ... در آن صورت گیرد. اما افراد یک جناح خاص طرح اصلاح قانون مطبوعات را که نافی

مجاز می‌دانند.

یافته‌های تحقیق

آنچه که در این بخش، تحت عنوان «یافته‌های تحقیق» می‌آید، مواردی است که انعکاس طرح اصلاح قانون مطبوعات را در نشریات حزبی از نظر سبک مطالب، واژگان، عبارات تحقیرآمیز، خود و گروه خودی، گروه مقابل، تیرها و عناوین، پیش و دیدگاه‌ها، مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد.

سبک مطالب

جدول شماره یک سبک مطالب

مقاله، ۲۳/۱ درصد به سبک مصاحبه و ۱۵/۴ درصد به سبک گزارش منتشر شده‌اند. سرمقاله و بیانیه هرکدام با ۷/۷ درصد کمترین سبک‌هایی بودند که مطالب مربوط به طرح اصلاح قانون مطبوعات در قالب آنها منتشر شده است. از میان نشریات حزبی مورد بررسی، نشریه جام‌هفته به تنهایی ۳۸/۴ درصد مطالب را در این خصوص انتشار داده است. مشارکت و عصرما هرکدام ۲۳/۱ درصد و ارزش‌ها ۱۵/۴ درصد، دیگر مطالب مربوط به بحث اصلاح قانون مطبوعات را منتشر کردند.

جدول شماره ۱. سبک مطالب مربوط به طرح اصلاح قانون مطبوعات در نشریات حزبی

ردیف	سبک مطالب		مقاله	سرمقاله	مصاحبه	گزارش	بیانیه	جمع	
	نشریات	فرآوانی						درصد	درصد
۱	ارزش‌ها	۲	—	—	—	—	—	۲	۱۵/۴
۲	یالثارات	—	—	—	—	—	—	—	—
۳	شما	—	—	—	—	—	—	—	—
۴	مشارکت	۲	—	—	—	—	—	۳	۲۳/۱
۵	جام‌هفته	—	—	۳	۲	—	—	۵	۳۸/۴
۶	عصرما	۱	—	—	—	—	—	۳	۲۳/۱
۷	همبستگی	—	—	—	—	—	—	—	—
	جمع	۱	۶	۳	۳	۲	۱	۱۳	۱۰۰
	فرآوانی درصد	۷/۷	۴۶/۱	۲۳/۱	۱۵/۴	۷/۷	—	—	—

واژگان

مربوط به موضوع طرح اصلاح قانون مطبوعات را نشان می‌دهد. مطابق این جدول، نشریات حزبی در زمان بررسی ۱۳ مطلب کامل درباره این موضوع منتشر کرده‌اند. از میان هفت نشریه حزبی مورد بررسی، سه نشریه به نام‌های همبستگی (که در زمان طرح اصلاح هنوز منتشر نشده بود)، یالثارات و شما مطالبی را به طور کامل به این موضوع اختصاص نداده‌اند. نشریات حزبی مطالب خود را درباره طرح اصلاح قانون مطبوعات در سبک‌های سرمقاله، مقاله، مصاحبه، گزارش و بیانیه منتشر کرده‌اند. مطالب مربوط به طرح اصلاح قانون مطبوعات در نشریات حزبی ۴۶/۱ درصد به سبک

«واژگان کانونی» مطالب مربوط به طرح اصلاح قانون مطبوعات در نشریات حزبی، در جدول شماره دو آمده است. واژگان کانونی مطالب مربوط به طرح اصلاح قانون مطبوعات در نشریه ارزش‌ها به طور کلی بیانگر آن است که نشریه مذکور با طرح اصلاح قانون مطبوعات مخالف بوده است. واژه‌ها و عباراتی چون ایجاد محدودیت، شتابزدگی طرح، طرح بدون کارشناسی، بحران‌سازی، ناآگاهی نمایندگان و محق بودن روزنامه‌نگاران نشان می‌دهد که این نشریه از روزنامه‌نگاران دفاع کرده و با طرح مذکور مخالفت ورزیده است. نشریه ارزش‌ها در

عین حال منتقدان طرح اصلاح قانون مطبوعات را به ایجاد جنجال در جامعه متهم کرده است.

نشریه مشارکت، ارگان جبهه مشارکت ایران اسلامی از واژگانی درباره طرح اصلاح قانون مطبوعات استفاده کرده است که همگی نشانگر مخالفت نشریه مشارکت با محدودیت آزادی بیان و مطبوعات است. از نظر این نشریه تصویب طرح مذکور سبب خودسانسوری، رواج سانسور، تحدید مطبوعات و وداع با آزادی است. آزادی، آزادی مطبوعات، آزادی بیان، آزادی اندیشه، راهبرد مصونیت، استقلال مطبوعات، آزادی مخالفان، مشارکت شهروندان و توسعه سیاسی همگی واژگانی هستند که مشارکت در دفاع از آزادی بیان و مطبوعات به کار برده است. این نشریه طرح اصلاح قانون مطبوعات را طرحی دانسته که نتیجه آن تقویت عقیده، ایجاد راهبرد ممنوعیت و رواج سانسور است.

جام‌هفته، ارگان جامعه اسلامی مهندسان از واژگانی درباره طرح اصلاح قانون مطبوعات استفاده کرد که همگی بیانگر موافقت این نشریه با این طرح است. جام‌هفته با به کارگیری واژگانی مخالفان طرح اصلاح قانون مطبوعات را تقبیح کرده است. جام‌هفته قانون فعلی مطبوعات را ناگویا، دارای ابهاماتی قانونی، اشکالات متعدد و دارای دریچه گشاد آزادی دانسته و آن را قانون کهنه، قانون قدیمی و فاقد شفافیت توصیف کرده است. نشریه جام‌هفته معتقد است که به علت ضعف قانون، تخلف‌های مطبوعات افزایش یافته است. این نشریه در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات از اجتهاد پویا در این باره دفاع کرده است. ارگان جامعه اسلامی مهندسان به دلیل آنچه که تحت عنوان نقش بیگانگان و دشمنان در نشریات ذکر می‌کند، موافق رسیدگی به تخلفات مطبوعاتی در دادگاه

■ به نظر می‌رسید که بعد از پایان جنگ تغییراتی با هدف بسط حقوق و آزادی‌ها و تحکیم امنیت حرفه‌ای روزنامه‌نگاران و ... در قانون مطبوعات صورت گیرد.

■ از نظر تنوریک؛ محققان مبنای سلطه را در نگرش حق مطلق دانستن «خود» و باطل مطلق دانستن «دیگری» جست‌وجو می‌کنند.

جدول شماره ۲. واژگان کانونی مطالب مربوط به طرح اصلاح قانون مطبوعات

ردیف	ارزش‌ها	مشارکت	جام‌هفته	عصرما
۱	ایجاد محدودیت‌ها	آزادی	ابهامات قانون	هجومی دوباره
۲	تحکیم آزادی	آزادی مطبوعات	ناگوریابودن	مجلس پنجم
۳	آزادی مطبوعات	آزادی بیان	ضمانت اجرایی	زمان جنگ
۴	قانون مطبوعات	آزادی اندیشه	اشکالات متعدد	آزادی‌های مطبوعاتی
۵	دادگاه مطبوعات	راهبرد ممنوعیت	تخلف‌های مطبوعاتی	بولتن
۶	روزنامه‌نگاران	راهبرده مصونیت	دادگاه انقلاب	تحریک علماء
۷	احزاب	تفتیش عقیده	دشمنان	قتل مطبوعات
۸	سلیقه‌ای شدن	تحدید مطبوعات	محاکم صالحه	تحدید آزادی بیان و قلم
۹	شتابزدگی طرح	مطبوعات مستقل	جنگال آفرینی	تحدید آزادی‌ها
۱۰	طرح بدون کارشناسی	استقلال مطبوعات	نقش بیگانگان	افشای منابع
۱۱	بحران‌سازی	رواج‌سانسور	ضعف قانون	فشارروانی
۱۲	ناآگاهی نمایندگان	مخالف مصلحت عمومی	قوانین کهنه	مخالفت با توسعه سیاسی
۱۳	ایجاد جنگال	آزادی مخالفان	قوانین قدیمی	آزادی‌های مشروع
۱۴	محق بودن روزنامه‌نگاران	وداع با آزادی	اجتهادبویا	آزادی‌های قانونی
۱۵	—	توسعه سیاسی	فقدان شفافیت	عملیات روانی
۱۶	—	مشارکت شهروندان	مصلحت	—
۱۷	—	خودسانسوری	فهم‌بالای سیاسی نمایندگان	—
۱۸	—	—	گشادهی دریچه آزادی	—

انقلاب است. جام‌هفته به‌خاطر تصویب کلیات طرح اصلاح قانون مطبوعات در مجلس، نمایندگان را دارای فهم بالای سیاسی دانسته است.

عصرما طرح اصلاح قانون مطبوعات را هجوم دوباره بولتن‌سازان و مخالفان آزادی مطبوعات و توسعه سیاسی دانسته که در صدد تحدید آزادی بیان و قلم‌اند. عصرما این عده را متهم کرده که علماء را تحریک کرده‌اند تا در مخالفت با آزادی‌های مشروع اظهارنظر کنند. نشریه سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی

تصویب کلیات طرح اصلاح قانون مطبوعات را یک نوع فشارروانی از طرف مجلس پنجم دانسته که آزادی‌های قانون فعلی مطبوعات را که در زمان جنگ تصویب شده بود، از مطبوعاتی‌ها می‌گیرد. از نظر عصرما، طرح اصلاح قانون مطبوعات در صدد «قتل مطبوعات» است.

عبارات تحقیرآمیز واژگان و عبارات تحقیرآمیز مربوط به طرح اصلاح قانون مطبوعات در جدول

شماره سه آمده است. جدول مذکور عبارات تحقیرآمیز مطرح شده در این خصوص را در نشریات حزبی مورد بررسی نشان می‌دهد. مطابق این جدول، نشریه ارزش‌ها در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات موافقان طرح مذکور را بحران‌سازان و بی‌خبر از مطبوعات توصیف کرده که در صدد اعمال نظرات شخصی‌اند. این نشریه از طرح مذکور به عنوان طرح بدون کارشناسی که به‌طور شتابزده تنظیم شده یاد کرده است.

مشارکت در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات، موافقان آن را مخالفان مصلحت عمومی و متعلق به جناح راستی سنتی نامیده است. هریک از این دو واژه دارای بار معنایی تحقیرآمیز و منفی‌اند.

نشریه جام‌هفته مخالفان طرح اصلاح قانون مطبوعات را با الفاظ بسیار تندی مورد خطاب قرار داده است. این نشریه مخالفان طرح مذکور را جنگال‌آفرین، غوغاسالار، هوچی‌گر و ضدانقلاب دانسته که طرفدار قوانین کهنه و قدیمی‌اند. نشریه جامعه اسلامی مهندسین همچنین در بحث مذکور از واژه‌های تحقیرآمیز موهن و سمپاشی علیه مخالفان استفاده کرده است.

عصرما افرادی را که طرح اصلاح قانون مطبوعات را طراح‌ی کرده‌اند، تندرو، بی‌تدبیر، زخمی و ناکام توصیف کرده است. واژه‌های مورد استفاده ارگان سازمان مجاهدین انقلاب همگی دارای بار ارزشی منفی است.

خود و گروه خودی

جدول شماره چهار خود و گروه خودی در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات را در نشریات حزبی نشان می‌دهد. مطابق این جدول نشریه ارزش‌ها، روزنامه‌نگاران، نهادهای متشکل مطبوعاتی، انجمن‌های مطبوعاتی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و دست‌اندرکاران امور مطبوعات را به عنوان

جدول شماره ۳. واژگان و عبارات تحقیق‌آمیز درباره طرح اصلاح قانون مطبوعات

ردیف	ارزش‌ها	مشارکت	جام‌هفته	عصرما
۱	اعمال نظرات شخصی	جناح راست سنتی	جنجال آفرینی	ناکام
۲	شتابزدگی طرح	مخالفان مصلحت عمومی	غوغاسالاری	زخمی
۳	طرح بدون کارشناسی	-	ضدانقلابی	بی تدبیری
۴	بی‌خبر از مطبوعات	-	سیماشی	تندرو
۵	بحران‌سازان	-	قوانین قدیمی و کهنه	-
۶	-	-	هوجوی‌گری	-
۷	-	-	موهن	-
۸	-	-	-	-

جام‌هفته، نمایندگان، دادگاه مطبوعات، دادگاه انقلاب، مجلس شورای اسلامی و دست‌اندرکاران نشریه است. این نشریه نمایندگان موافق طرح اصلاح قانون مطبوعات را دارای فهم بالای سیاسی دانسته است.

عصرما ارگان سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی، خود را «دوم خردادی» دانسته و در عین حال از طرف مردم اظهار نظر کرده است. این نشریه وزارت ارشاد، مطبوعات، جامعه مطبوعات، دولت خاتمی، طرفداران برنامه توسعه سیاسی، فرهنگی را به عنوان گروه خودی توصیف

قانون مطبوعات موافقت کرده و صفت «پویا» و ضمیر «ما» را در توصیف خود به کار برده است. مرجع ضمیر «ما» در نشریه

گروه خودی توصیف کرده است. این نشریه نظرات خود را درباره طرح اصلاح قانون مطبوعات کارشناسانه دانسته است. نشریه مشارکت، خود را جناح چپ، دوم خردادی، طرفدار سیاست خاتمی و اهالی مطبوعات دانسته است. این نشریه همچنین از طرف مردم و نخبگان جامعه اظهار نظر کرده و ضمیر نامتعیین «ما» را در توصیف خود به کار برده است. این نشریه صاحب نظران، روزنامه‌نگاران، وزارت ارشاد، دولت خاتمی، مطبوعات مستقل، مسؤولان مطبوعات و جامعه مطبوعاتی را به عنوان گروه خودی توصیف کرده است.

■ **منطق «این و آن» یا «خودی و غیرخودی» این است که «ما و خودی» به خاطر حق مطلق بودن، حق دارند آنچه را می‌پسندند و فکر می‌کنند درست است به دیگران نیز دیکته کنند.**

■ **تحلیل‌گران گفتمان تأکید می‌کنند که چون «خودی‌ها»، «دیگران» را مانع تحقق خواسته‌های «خود» می‌دانند، کم‌کم «آنها» را دشمن دانسته و در نتیجه اعمال هرگونه خشونت علیه «آنها» و «دیگری» را مجاز می‌دانند.**

■ **جام‌هفته قانون فعلی مطبوعات را ناگویا، دارای ابهاماتی قانونی، اشکالات متعدد و دارای دریچه گشاد آزادی دانسته و آن را قانون کهنه، قانون قدیمی و فاقد شفافیت توصیف کرده است.**

جام هفته ارگان جامعه اسلامی مهندسیین از طرف مردم با طرح اصلاح

جدول شماره ۴. خود و گروه خودی در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات

ردیف	ارزش‌ها	مشارکت	جام‌هفته	عصرما
۱	دارای نظرات کارشناسانه	جناح چپ	نمایندگان	دوم خرداد
۲	دست‌اندرکاران مطبوعاتی	اهالی مطبوعات	دادگاه مطبوعات	مطبوعات
۳	وزارت ارشاد	صاحب‌نظران	دادگاه انقلاب	وزارت ارشاد
۴	انجمن‌های مطبوعاتی	روزنامه‌نگاران	مجلس شورای اسلامی	جامعه مطبوعات
۵	نهادهای متشکل مطبوعاتی	وزارت ارشاد	ما	دولت خاتمی
۶	روزنامه‌نگاران	دولت خاتمی	مردم	مردم
۷	-	ما	پویا	طرفداران برنامه توسعه
۸	-	دوم خردادی	فهم بالای سیاسی نمایندگان	سیاسی، فرهنگی خاتمی
۹	-	مطبوعات مستقل	-	علما و حوزه
۱۰	-	مسؤولان مطبوعات	-	-
۱۱	-	مردم	-	-
۱۲	-	نخبگان جامعه	-	-
۱۳	-	جامعه مطبوعاتی	-	-
۱۴	-	طرفداران سیاست خاتمی	-	-
۱۵	-	-	-	-

کرده است. به عبارت دیگر وقتی که این نشریه در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات از مردم حرف می‌زند منظورشان طرفداران برنامه توسعه سیاسی، فرهنگی آقای خاتمی و جامعه مطبوعات است. عصرما علما و حوزویان را نیز به عنوان گروه خودی توصیف کرده است.

گروه مقابل

گروه مقابل و توصیف آنها در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات در جدول شماره پنج آمده است. این جدول توصیف گروه مقابل هریک از نشریات حزبی را در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات نشان می‌دهد. مطابق این

جدول، نشریه ارزش‌ها که از مخالفان طرح اصلاح قانون مطبوعات بود و در عین حال از برخی نشریات و وزارت ارشاد هم انتقاد می‌کرد، نمایندگان مجلس و طراحان اصلاحیه قانون مطبوعات را گروه مقابل خود نامیده و آنها را ناآگاه از مطبوعات، بحران‌سازان و بسی‌خبر از مطبوعات توصیف کرده است.

نشریه مشارکت از گروه مقابل خود در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات به عنوان جناح راست، یک جناح خاص، جناح راست سنتی، وابستگان به جناح خاص، نمایندگان مجلس، پیش نهاد دهندگان طرح، اعضای شناخته شده، بعضی نشریات، نمایندگان طرفدار طرح اصلاح، مخالفان برنامه خاتمی و نمایندگان افراطی جناح خاص یاد کرده است. این نشریه گاهی اوقات، گروه مقابل خود را با ضمیرها و صفات ویژه‌ای چون این جماعت، آنها، آنان و گروهی مورد خطاب قرار داده است.

جام هفته قانون فعلی مطبوعات را همان قانونی دانسته که شورای انقلاب تصویب کرده است. این نشریه گروه مقابل خود را دشمن، دشمنان، ضد انقلاب،

نشریه مشارکت از گروه مقابل خود در

بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات به عنوان جناح راست، یک جناح خاص، جناح راست سنتی، وابستگان به جناح خاص، نمایندگان مجلس، پیش نهاد دهندگان طرح، اعضای شناخته شده، بعضی نشریات، نمایندگان طرفدار طرح اصلاح، مخالفان برنامه خاتمی و نمایندگان افراطی جناح خاص یاد کرده است. این نشریه گاهی اوقات، گروه مقابل خود را با ضمیرها و صفات ویژه‌ای چون این جماعت، آنها، آنان و گروهی مورد خطاب قرار داده است.

جام هفته قانون فعلی مطبوعات را همان قانونی دانسته که شورای انقلاب تصویب کرده است. این نشریه گروه مقابل خود را دشمن، دشمنان، ضد انقلاب،

جدول شماره ۵. گروه مقابل و توصیف آنها در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات

ردیف	ارزش‌ها	مشارکت	جام هفته	عصرما
۱	نمایندگان مجلس	جناح راست	دشمنان	جناح راست
۲	طراحان اصلاحیه قانون مطبوعات	یک جناح راست	شورای انقلاب	جناح اکثریت مجلس
۳	بسی‌خبر از مطبوعات	جناح راست سنتی	دشمن	حسن‌کنه و انتقام‌جویی آن جناح
۴	بحران ساز	وابستگان به جناح خاص	ضد انقلاب	زخم جناح راست از مطبوعات
۵	بحران سازان	نمایندگان مجلس	بیگانگان	ناکام
۶	ناآگاه از مطبوعات	پیشنهاد دهندگان طرح	جنگال آفرینان	کمیسیون ارشاد مجلس
۷	-	گروهی	مخالفان اصلاح قانون مطبوعات	نمایندگان منتسب به جناح راست
۸	-	آنان	غوغاسالار	جناح خاص
۹	-	اعضای شناخته شده	هوچی‌گر	محدوده اندیشان
۱۰	-	نمایندگان طرفدار طرح اصلاح	سکون‌گرا	نمایندگان تندرو
۱۱	-	بعضی نشریات	روزنامه‌های دوم خردادی	سعید اسلامی
۱۲	-	آنها	عده‌ای	مجلس پنجم
۱۳	-	این جماعت	گروهی	-
۱۴	-	نمایندگان افراطی جناح خاص	آنان	-
۱۵	-	مخالفان برنامه خاتمی	یک جریان سیاسی	-
۱۶	-	-	حامیان توسعه سیاسی	-

■ عصرما طرح اصلاح قانون مطبوعات را هجوم دوباره بولتن‌سازان و مخالفان آزادی مطبوعات و توسعه سیاسی دانسته که در صدد تحدید آزادی بیان و قلم‌اند.

■ نشریه ارزش‌ها، روزنامه‌نگاران، نهادهای متشکل مطبوعاتی، انجمن‌های مطبوعاتی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و دست‌اندرکاران امور مطبوعات را به عنوان گروه خودی توصیف کرده است.

و انتقام‌جویی آن جناح، ناکام، محدود اندیشان و نمایندگان تندرو آنها را توصیف کرده است.

تیترا و عناوین تیترا و عناوین مربوط به طرح اصلاح قانون مطبوعات در نشریات حزبی عیناً در زیر آمده است. این تیتراها برخی به عنوان تیترا اول نشریات مورد بررسی در صفحات اول آنها و برخی دیگر به عنوان تیترا مطالب مربوط به طرح اصلاح قانون مطبوعات در صفحات داخلی است:

- اصلاح قانون مطبوعات. (ارزش‌ها، ۷۸/۴/۲۱)

- نکته بحران‌ساز مغفول در طرح اصلاح قانون مطبوعات. (ارزش‌ها، ۷۸/۴/۱۴)

- اصلاح قانون یا تضييع حقوق ملت. (مشارکت، ۷۸/۳/۲۲)

- تغيير يا اصلاح قانون مطبوعات. (مشارکت، ۷۸/۴/۵)

- با تصویب طرح تغییر قانون مطبوعات باید با آزادی مطبوعات وداع کرد. (مشارکت، ۷۸/۴/۱۲)

- قانون مطبوعات را اصلاح کنیم تا بسالندگی و توسعه آنها را تضمین‌پذیر سازیم. (جام هفته، ۷۸/۱/۲۱)

- قانون مطبوعات کنونی گویا نیست. (جام هفته، ۷۸/۱/۲۸)

- جنگال آفرینان چه می‌خواهند؟ هیچ، مگر هرج و مرج. (جام هفته، ۷۸/۴/۱۲)

■ روزنامه مشارکت در بحث اصلاح قانون مطبوعات، موافقان آن را مخالفان مصلحت عمومی و متعلق به جناح راست سنتی نامیده است.

■ مرجع ضمیر «ما» در نشریه جام‌هفته، نمایندگان، دادگاه مطبوعات، دادگاه انقلاب، مجلس شورای اسلامی و دست‌اندرکاران نشریه است.

■ نشریه جام‌هفته مخالفان طرح مذکور را جنجال‌آفرین، غوغاسالار، هوچی‌گر و ضدانقلاب دانسته که طرفدار قوانین کهنه و قدیمی‌اند.

مطبوعات مبهم بوده و نیازمند تغییر است. از نظر جام هفته با اصلاح قانون

فعلی مطبوعات، بالندگی و توسعه

مطبوعات تضمین خواهد شد. در عین

حال جام هفته در تیر دیگری مخالفان

طرح مذکور را صریحاً جنجال‌آفرین نامیده

که دنبال هرج و مرج هستند. جام‌هفته در

تیر دیگر نیز مخالفان این طرح را

طرفداران ابهام و تیرگی لقب داده که

منافعشان در شرایط تیرگی فعلی قانون

مطبوعات تضمین می‌شود. آخرین تیر

مربوط به جام هفته که بعد از تصویب

کلیات طرح مذکور در مجلس منتشر شده،

این نکته را القا می‌کند که نمایندگان مردم

برای مصلحت ملت آن طرح را تصویب

کردند و در این کار با هیچ‌کس معامله

نکردند. در مجموع تیرهای مشارکت

نسبت به طرح اصلاح قانون مطبوعات

دارای جهت‌گیری منفی و تیرهای جام

هفته دارای جهت‌گیری مثبت بودند.

عصرما طرح اصلاح قانون مطبوعات

را هجومی دوباره به مطبوعات دانسته

است. پیش‌فرض این تیر آن است که

مخالفان آزادی مطبوعات تاکنون چندبار

علیه مطبوعات هجوم برده‌اند. عصرما در

تیر دیگری مانند نشریه مشارکت طرح

مذکور را طرح تغییر قانون مطبوعات

نامیده که سبب تحدید آزادی قلم و بیان

می‌شود. در تیر آخر نشریه عصرما

تلویحاً بر این نکته تأکید شده است که

طرح اصلاح قانون مطبوعات تحدید

کننده آزادی‌های بیان و مطبوعات است.

– چه کسانی، تیرگی و ابهام را

جست‌وجو می‌کنند؟ چه منافی دارند؟

(جام هفته، ۷۸/۴/۱۲)

– مجلس، تسلیم فشار نشد، مصلحت

ملت معامله شدنی نیست. (جام هفته،

۷۸/۴/۱۹)

– مطبوعات و هجومی دوباره.

(عصرما، ۷۸/۳/۱۹)

– طرح تغییر قانون مطبوعات؛ تحدید

آزادی قلم و بیان. (عصرما، ۷۸/۳/۱۹)

– اصلاح قانون مطبوعات یا تحدید

آزادی‌ها. (عصرما، ۷۸/۶/۱۰)

تیر اول نشریه ارزش‌ها ظاهراً جهت

خاصی را به خواننده القاء نمی‌کند اما تیر

دوم آن بیانگر این است که از نظر نشریه

ارزش‌ها در طرح اصلاح قانون مطبوعات

نکته‌ای وجود دارد که سبب بحران در

جامعه می‌شود. این امر می‌تواند به‌عنوان

مخالفت نشریه ارزش‌ها با طرح اصلاح

قانون مطبوعات تلقی شود. این تیر دارای

جهت‌گیری منفی نسبت به طرح اصلاح

قانون مطبوعات است.

نشریه مشارکت در تیرهای مختلف

سعی دارد این نکته را به خواننده القاء کند

که طرح اصلاح قانون مطبوعات عملاً

طرح تغییر قانون فعلی است. از نظر

مشارکت طرح مذکور سبب تضییع حقوق

ملت می‌شود. از این رو مشارکت در تیر

سوم صریحاً بیان می‌کند که با تصویب

طرح تغییر قانون مطبوعات، باید با آزادی

مطبوعات وداع کرد. در مقابل، تیرهای

جام هفته بیانگر آن است که قانون فعلی

در مجموع عصرما و مشارکت تیرهایی را

در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات

برگزیده‌اند که همگی در مخالفت با این

طرح بوده است. تیرهای عصرما و

مشارکت در این خصوص همگی القا

کننده این نکته است که طرح مذکور سبب

تحدید آزادی قلم و بیان می‌شود. در مقابل

نشریه جام هفته در تیرهای خود سعی

داشته است قانون فعلی را ناقص جلوه داده

و طرح اصلاح را در راستای بالندگی و

توسعه مطبوعات و به نفع ملت نشان

دهد.

بینش‌ها و دیدگاه‌ها

دیدگاه‌ها و تمایلات گروه‌ها و احزاب

در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات در

لابه‌لای مطالب مربوط به این موضوع در

نشریات حزبی دیده می‌شود. این مطالب

هرچند در بعضی موارد آشکارا بیان

شده‌اند اما در برخی موارد به‌طور ضمنی

و تلویحی و با استمداد از کنایات و

استلزام‌ها در لفافه بیان شده‌اند. نشریه

ارزش‌ها، آشکارا با طرح اصلاح قانون

مطبوعات به شکل کنونی مخالفت

ورزیده است:

«سرانجام علی‌رغم مخالفت دولت،

بسیاری از احزاب و گروه‌های سیاسی و

محافل مطبوعاتی و دانشجویی کلیات

طرح اصلاح قانون مطبوعات در مجلس

شورای اسلامی از تصویب نمایندگان

گذشت. از نیازهای مهم در تصویب

اصلاحیه قانون مطبوعات توجه نظرات

کارشناسانه صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران

امور مطبوعاتی است. وزارت ارشاد به

عنوان متولی اصلی امور مطبوعاتی، یکی

از نهادهایی است که نظراتش باید مورد

توجه نمایندگان مجلس قرار گیرد. نظر

انجمن‌ها و نهادهای متشکل مطبوعاتی به

عنوان نمایندگان روزنامه‌نگاران باید مورد

توجه قرار گیرد.» (ارزش‌ها، ۷۸/۴/۲۱)

ارزش‌ها همچنین در جای دیگر با

طرح اصلاح قانون مطبوعات مخالفت

کرده است:

«تهیه کنندگان طرح (اصلاح) یا از روابط درونی و سازوکارهای حاکم بر نظام مطبوعاتی بی‌خبرند یا درصددند در عرصه نظام رسانه‌ای کشور بحران ایجاد کنند.» (ارزش‌ها، ۷۸/۴/۱۴)

مطابق متن برگزیده از نشریه ارزش‌ها، این نشریه کاملاً با طرح اصلاح قانون مطبوعات مخالفت ورزیده و دست‌اندرکاران این طرح را به بی‌خبری از نظام مطبوعاتی متهم کرده که درصدد ایجاد بحران در عرصه مطبوعات‌اند. ارزش‌ها در عین حال یادآور شده که کلیات طرح اصلاح قانون مطبوعات، علی‌رغم مخالفت دولت و بسیاری از احزاب و گروه‌های سیاسی و محافل مطبوعاتی در مجلس به تصویب رسید. نشریه ارزش‌ها در مخالفت با طرح مذکور بر این نکته تأکید می‌کند که نظرات کارشناسان و صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران امور مطبوعاتی در آن لحاظ نشده است. بنابراین به دلیل لحاظ نشدن نظرات وزارت ارشاد، دولت، مطبوعاتیان، دانشجویان و احزاب در طرح مذکور، نشریه ارزش‌ها عملاً آن را طرحی بدون کارشناسی و شتابزده معرفی کرده است که نتیجه‌ای جز بحران در عرصه مطبوعات نداشته و ندارد. نشریه ارزش‌ها با استفاده از جملات تجویزی و امری به نمایندگان مجلس گوشزد می‌کند که «باید نظرات وزارت ارشاد به عنوان متولی اصلی مطبوعات مورد توجه نمایندگان قرار گیرد.» ارزش‌ها همچنین مشابه عبارت تجویزی فوق، ضرورت لحاظ کردن نظرات انجمن صنفی مطبوعات را به نمایندگان تذکر می‌دهد. نمایندگان «باید نظر انجمن‌ها و نهادهای متشکل مطبوعاتی را به‌عنوان نماینده روزنامه‌نگاران مورد توجه قرار دهند.» معنای موضعی عبارت فوق این است که دست‌اندرکاران طرح اصلاح قانون مطبوعات نظرات وزارت ارشاد و انجمن

صنفی مطبوعات را مدنظر قرار نداده‌اند. همچنین از نظر مدل شناخت اجتماعی نیز، عبارت فوق بیانگر این نکته است که گردانندگان نشریه ارزش‌ها معتقدند طرح مذکور کاملاً سیاسی بوده و نماینده دیدگاه و گرایش‌های یک گروه سیاسی است. نشریه ارزش‌ها که در دیگر موضوعات مورد بررسی، همیشه حد وسط دو گروه و جناح سیاسی قرار می‌گرفت، در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات آشکارا به سمت مخالفت کامل با یک جریان روی آورده است.

نشریه مشارکت به‌شدت با طرح اصلاح قانون مطبوعات مخالفت ورزیده و جناح رقیب را متهم کرده است که از

بعضی از نشریات در مرام خود بنا نداشتند به ارگان روابط عمومی حکومت و رسانه تبلیغی قدرت حاکم تبدیل شوند، سبب شادابی و تحرک اجتماعی و تقویت حس مشارکت اقشار مختلف در موضوعات سیاسی و اجتماعی شد. گردش اطلاعات شفاف در این مطبوعات تا حدود زیادی خبرهای درگوشی و شایعات را از صفحه اطلاع‌رسانی اجتماعی دور کرد و دستگاه‌های بسیاری را که تا پیش از این اهمیت چندانی به تاثیر افکار عمومی نمی‌دادند، وادار به پاسخگویی نمود. در این میان تنها گروه‌هایی از این روند دچار زیان و برآفتگی شده‌اند که حیات و نفوذ آنها در قدرت سیاسی، منوط به ناآگاهی

■ نشریه عصر ما افرادی را که طرح اصلاح قانون مطبوعات را طراحی کرده‌اند، تندرو، بی‌تدبیر، زخمی و ناکام توصیف کرده است.

■ نشریه مشارکت از گروه مقابل خود در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات به عنوان جناح راست، یک جناح خاص، جناح راست سنتی، وابستگان به جناح خاص، نمایندگان مجلس، پیشنهاد دهندگان طرح، اعضای شناخته شده، بعضی نشریات، نمایندگان طرفدار طرح اصلاح، مخالفان برنامه خاتمی و نمایندگان افراطی جناح خاص یاد کرده است.

جامعه، عدم پاسخگویی، تصمیم‌گیری پشت درهای بسته و عدم مشارکت فعال جامعه در سرنوشت خویش است تا صحنه برای یک‌تازی آنان فراخ و گسترده ماند... در این میان مطبوعات مستقل بیشترین فشار را متحمل شده‌اند. از تهمت و افتراء و جوسازی تا بازداشت و حبس و تهدید و توقیف تا فشار برای تغییر مسئولان مطبوعات و استیضاح وزیر مربوطه و این آخری [طرح اصلاح قانون مطبوعات] که می‌توان آن را قانون‌سازی برای سلب حقوق قانونی و اساسی ملت نام نهاد.» (مشارکت، ۷۸/۳/۲۲)

نقل قول طولانی فوق از نشریه مشارکت مبنای ذهنی مخالفت این نشریه

فضای باز سیاسی صدمه دیده و در نتیجه خواهان جامعه‌ای ناآگاه، غیر پاسخگو و غیر مشارکت‌جوست. از نظر ارگان جبهه مشارکت، طرح اصلاح قانون مطبوعات نه تنها در جهت تضعیف دولت است بلکه در جهت سلب حقوق قانونی ملت است:

«پس از روی کارآمدن دولت آقای خاتمی که بر مبنای شعارهای محوری همچون توسعه سیاسی، دفاع از آزادی‌های قانونی، مشارکت همه شهروندان در سرنوشت خود، توانست بیش از ۲۰ میلیون رأی را اخذ کند، جامعه ما به عنوان یکی از دستاوردهای مهم با شکل‌گیری و توسعه مطبوعات مستقل روبه‌رو شد. حضور این مطبوعات که برخلاف سیره

را با طرح اصلاح قانون مطبوعات نشان می‌دهد. از نظر مشارکت بعد از دوم خرداد به منظور گسترش توسعه سیاسی، آزادی‌های قانونی و مشارکت مردم در سرنوشت خود، مطبوعات مستقل پدید آمدند که در جهت مخالف منافع عده‌ای حرکت می‌کردند. این مطبوعات که کاملاً از حکومت مستقل بود، گردش اطلاعات را شفاف و بسیاری از افراد و دستگاه‌ها را در مقابل افکار عمومی وادار به پاسخگویی کرد. بنابراین گروه‌هایی که از این روند دچار زیان شدند، برآشفته شده و طرحی را تنظیم کردند تا آزادی مطبوعات را محدود کنند. از نظر مشارکت این گروه‌ها همزمان با این طرح فشارهای زیادی به مطبوعات وارد کرده و از تهمت و افترا و جوسازی تا بازداشت، حبس، تهدید، توقیف و فشار برای تغییر مسئولان مطبوعات و استیضاح وزیر ارشاد کوتاهی نکردند. مشارکت طرح اصلاح قانون مطبوعات را قانون سازی برای سلب حقوق قانونی و اساسی ملت دانسته است.

نشریه مشارکت در جای دیگری طرح اصلاح قانون مطبوعات را در تقابل با برنامه رئیس جمهور دانسته و معتقد است «جناح راست» با این طرح درصدد برهم زدن قاعده بازی است:

«طرح اصلاح قانون مطبوعات در تقابل کامل با برنامه توسعه سیاسی و فرهنگی رئیس جمهور محترم قرار دارد. (مشارکت، ۷۸/۴/۱۲) جناح راست که در عرصه اقتصاد به شدت طرفدار رقابت است، در عرصه سیاست و فرهنگ هیچگونه رقابتی را بر نمی‌تابد ... جناح راست دریافته است که اگر (شرایط رقابتی) در همه عرصه‌ها حاکم باشد بازنده است. از این رو در پی آن است که قاعده بازی را برهم زند.» (مشارکت، ۷۸/۴/۵)

نشریه مشارکت در واقع بها رویه‌روی هم قرار دادن طرح اصلاح قانون

مطبوعات و برنامه توسعه سیاسی و فرهنگی رئیس جمهور، تلویحاً از محبوبیت رئیس جمهور کمک گرفته تا طرح جناح رقیب خود را تخطئه کند. بنابراین مشارکت تمام توان خود را به کار گرفته تا نشان دهد طرح اصلاح قانون مطبوعات، توسعه سیاسی و فرهنگی دولت را نشانگر گرفته است. از نظر مشارکت «جناح راست» که در عرصه اقتصاد طرفدار رقابت است، در عرصه فرهنگ بسته عمل می‌کند. ارگان جنبه مشارکت تأکید می‌کند که جناح راست درصدد برهم زدن قاعده بازی است، چون دریافته است در عرصه فرهنگ توانایی رقابت با جناح رقیب را ندارد و می‌داند که در این عرصه از پیش بازنده است. پیش فرض مهم عبارت فوق این است که حزب

بپذیرد. آثار خسارت‌آمیز بیشتری را بر جامعه تحمیل خواهد کرد.» (جام هفته، ۷۸/۴/۱۲)

نشریه جام هفته با توسل به این اصل که «هرچیز نو و جدید خوب است و هر چیز کهنه و قدیمی دور ریختنی است» سعی کرده از طرح اصلاح قانون مطبوعات دفاع کند. از نظر جام هفته اگر کسی موافق طرح اصلاح قانون مطبوعات نباشد، سکون‌گرا و دارای فکری جامد و در نتیجه متحجر است. جام هفته که شدیداً موافق اصلاح قانون مطبوعات است تأخیر در اصلاح قانون مطبوعات را برای جامعه زیان‌بار و خسارت‌آمیز دانسته است. ارگان جامعه اسلامی مهندسین، اصلاح قانون مطبوعات را همراهی با تحولات روز کشور و جهان دانسته است. جام هفته

■ عصر ما طرح اصلاح قانون مطبوعات را هجومی دوباره به مطبوعات دانسته است.

■ مطابق متن برگزیده از نشریه ارزش‌ها، این نشریه کاملاً با طرح اصلاح قانون مطبوعات مخالفت ورزیده و دست‌اندرکاران این طرح را به بی‌خبری از نظام مطبوعاتی متهم کرده که درصدد ایجاد بحران در عرصه مطبوعات‌اند.

نسبت و جهت دو مقوله مذکور را نشان نداده است.

از نظر جام هفته، قانون فعلی دارای اشکالات زیادی است:

«قانون کنونی اشکالات متعددی دارد که مربوط به هیأت منصفه، جرائم و مجازات‌ها، مسؤلیت مدیر و نویسنده، روش و اصول دادرسی، ضمانت اجرای لازم و ابزارهای نظارتی، کنترل‌کننده و یا هدایتی است.» (جام هفته، ۷۸/۱/۲۸)

مواردی را که ارگان جامعه اسلامی به‌عنوان معایب متعدد قانون فعلی مطبوعات برشمرده است، همگی در راستای تحدید مطبوعات و خلاف روند تحولات روز کشور و جهان است که این نشریه ظاهراً درصدد همگامی با آن است. جام هفته مواردی را که تضمین‌کننده

و گروه‌هایی که نشریه مشارکت آنها را نمایندگی می‌کند، در صورت رقابت آزاد در عرصه فرهنگ و سیاست پیروز و برنده میدان هستند.

درست برخلاف نشریه مشارکت، نشریه جام هفته به شدت از طرح اصلاح قانون مطبوعات دفاع کرده و قانون فعلی مطبوعات را کهنه و قدیمی خوانده است: «اگر قرار باشد نسبت به تحولات روز کشور و جهان بی‌اعتنا باشیم و همواره قوانین کهنه و قدیمی را مورد تأکید و تقدیس قرار دهیم کار درستی نکرده‌ایم. وقتی که ما در قبال قواعد فقهی از اجتهاد پویا سخن می‌گوییم چطور می‌توانیم در مورد قوانین عادی آن اندازه جامد فکر کنیم و سکون‌گرا بشویم. بدیهی است هرچه دیرتر این اقدام (اصلاح) صورت

آزادی بیان و مطبوعات، استقلال حرفه‌ای روزنامه‌نگاران و امنیت شغلی اعضای این حرفه باشد بیان نمی‌کند بلکه با یادآوری نکاتی عملاً خواهان به‌کارگیری جرایم و مجازات‌های بیشتری غیر از آنچه که در قانون فعلی است، می‌باشد.

نشریهٔ جام هفته خواهان رسیدگی به بعضی پرونده‌های مطبوعاتی در دادگاه‌های انقلاب است:

«باید مواظب باشیم که این گشادی در پیچه‌های آزادی باعث این نشود که خانه روی سر ما خراب شود یا طوفان بیاید و تمام زندگی ما را از بین ببرد. اگر یک مدیر مسؤول خدای ناکرده برای دشمن ما کارکرد و یا یک عضو نشریه‌ای برای دشمنان ما کارکرد قطعاً جرمش در حیطة

ارگان جامعه اسلامی مهندسين در واقع مجوز رسيدگي به پرونده‌هاي مطبوعاتي در دادگاه غير مطبوعاتي را مي‌دهد و تأکيد مي‌کند که بعضي جرائم مي‌تواند در دادگاه انقلاب رسيدگي شود. مدل ذهني گردانندگان نشریه و بازيران اصلي جامعه اسلامی مهندسين در عبارت «برای قاضي رعایت نظر هیأت منصفه الزامي نیست. قاضي بايد خودش انشاء حکم کند» خود را نشان مي‌دهد. جام هفته با عبارت فوق عملاً مخالفت خود را با ايفاي نقش جدی توسط هیأت منصفه در رسيدگي به پرونده‌هاي مطبوعاتي ابراز مي‌دارد. نشریه‌ای که در ابتدا طرفداري خود از طرح اصلاح قانون مطبوعات را مستند به همراهی با تحولات روز کشور و جهان و

■ از نظر جام‌هفته، قانون کنونی اشکالات متعددی دارد که مربوط به هیأت منصفه، جرائم و مجازات‌ها، مسؤولیت مدیر و نویسنده، روش و اصول دادرسی، ضمانت اجراهای لازم و ابزارهای نظارتی، کنترل کننده و یا هدایتی است.

مطبوعاتی نیست. جرمش ضد انقلابی است و در دادگاه انقلاب بررسی می‌شود. برای قاضي رعایت نظر هیأت منصفه الزامي نیست. قاضي بايد خودش انشاء حکم کند.» (جام هفته، ۷۸/۱/۲۱)

جام هفته، ارگان جامعه اسلامی مهندسين با استفاده از عبارت «گشادی در پیچه آزادی و خراب شدن خانه روی سر ما»، مخالفت خود را با قانون فعلی مطبوعات که در زمان جنگ تصویب شده و حداقلی از آزادی مطبوعات را به رسمیت شناخته، ابراز داشته است. از نظر جام هفته هم اکنون در پیچه آزادی در کشور بسیار گشاد بوده و ممکن است خانه و تمام زندگی را بر سر ما خراب کند. بنابراین توصیه نشریهٔ جام هفته این است که باید این در پیچه آزادی را تنگ‌تر کرد.

اجتهاد پویا ساخته و هرچیز کهنه و قدیمی را نادرست و غلط نامیده بود، در پایان به نقطه‌ای می‌رسد که رسيدگي به جرایم مطبوعاتي را در صلاحیت دادگاه انقلاب دانسته و خواهان تشریفات شدن نقش هیأت منصفه در رسيدگي به جرائم مطبوعاتي می‌شود.

نشریهٔ عصرما در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات دیدگاهی کاملاً مخالف دیدگاه نشریه جام‌هفته دارد. ارگان سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی در بحث طرح مذکور شدیداً با آن مخالفت کرده و آن را در راستای اهداف سعید امامی، عامل اصلی قتل‌های زنجیره‌ای پاییز ۱۳۷۷ دانست:

«آیا آنچه طی سال‌های اخیر در صحنه مطبوعات کشور گذشته است جز اجرای

طرح عملیات روانی سعید اسلامی بوده است؟ آنچه به‌عنوان طرح اصلاح قانون مطبوعات در حال آماده شدن برای بحث در صحن علنی مجلس است جز اجرای این هدف را پیگیری نمی‌کند.» (عصرما، ۷۸/۶/۱۰)

نشریهٔ عصرما در مخالفت با طرح مذکور تا آنجا پیش رفته که هدف آن را همان هدف سعید امامی دانسته است. عصرما با بزرگنمایی نقاط ضعف و ایرادهای طرح مذکور عملاً چهرهٔ همهٔ بازيران اصلي طرح قانون مطبوعات در مجلس و طرفداران آنها در بیرون از مجلس را نامطلوب و مخالف آزادی نشان داده است. در واقع نشریه عصرما با استفاده از واژگان ایدئولوژیک، مدل ذهنی گردانندگان نشریه را در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات آشکار می‌کند. از نظر شناخت اجتماعی عبارت فوق بیانگر آن است که نشریهٔ عصرما طرح مذکور را در تقابل جدی و اصولی با کلیه سیاست‌های فرهنگی و سیاسی خود می‌داند. از این رو سعی کرده است با به میان کشیدن پای فرد منفوری چون سعید امامی، طرح اصلاح قانون مطبوعات را به شدیدترین وجه نادرست، منفی و بد جلوه دهد. در جای دیگر نیز عصرما بر این نکته انگشت گذاشته و می‌نویسد:

«در صورت تحقق (اصلاحیه) باید منتظر رکود و حتی انسداد در جهت آزادی‌های جامعه مطبوعات باشیم.» (عصرما، ۷۸/۳/۱۹)

«جناح راست با ارائه طرح [مذکور] به قتل مطبوعات اقدام می‌کند.» (عصرما، ۷۸/۳/۱۹)

پیش‌فرض عبارات فوق این است که در صورت تصویب و اجرای طرح مذکور مطبوعات یکی پس از دیگری تعطیل شده و در جامعه شاهد انسداد آزادی‌های مطبوعات خواهیم بود. از این رو عصرما با اصل طرح کاملاً مخالفت کرده و آن را در راستای تحدید آزادی بیان و مطبوعات

قلمداد می‌کند. از نظر عصرما هدف نهایی طرح اصلاح قانون مطبوعات تعطیلی مطبوعات است. ارگان سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی جناح رقیب خود را متهم می‌سازد که با ارائه طرح مذکور در صدد تحدید توسعه سیاسی و فرهنگی بوده و می‌خواهد به‌طور قانونی مطبوعات را به تعطیلی بکشانند. گفتمان حاکم بر نشریه عصرما در بحث طرح اصلاح قانون مطبوعات این است که این نشریه طرفدار توسعه سیاسی، فرهنگی و اجتماعی است و در راستای تحقق جامعه مدنی مورد نظر دولت اقدام می‌کند. بنابراین گردانندگان نشریه با هر طرح و برنامه‌ای که آزادی‌های جامعه را تحدید کند به شدت مخالفت می‌کنند. با وجود این، عبارات‌ها و جمله‌های مورد استفاده نشریه عصرما در مخالفت با طرح اصلاح قانون مطبوعات مانند عبارات‌ها و جمله‌های طرفداران طرح اصلاح قانون مطبوعات دارای مضامین ایدئولوژیک بوده و کمتر از استدلال بهره برده است.

نتیجه‌گیری

آنچه که آشکارا از کلیت مقاله به دست می‌آید این است که نشریه جام‌هفته، ارگان جامعه اسلامی مهندسین، با به‌کارگیری واژگان، عبارات و گزاره‌های صریح، از طرح اصلاح قانون مطبوعات در مجلس شورای اسلامی پشتیبانی کرده است. نشریات مشارکت، ارگان جبهه مشارکت ایران اسلامی و عصرما، ارگان سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی نیز برعکس با استفاده از واژگان، عبارات و گزاره‌های صریح و روشن، نسبت به طرح اصلاح قانون مطبوعات در مجلس مخالفت ورزیده‌اند. نشریه ارزش‌ها، ارگان سابق جمعیت دفاع از ارزش‌های انقلاب اسلامی، ضمن انتقاد از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و همچنین برخی گروه‌های دوم خرداد، با طرح اصلاح قانون مطبوعات در مجلس مخالفت کرد.

اما، این مقاله هدفی فراتر از تبیین این رویکردهای آشکار را مد نظر دارد. هدف اصلی این مقاله بیان این نکته است که نشریات حزبی در انعکاس مطالب مربوط به طرح اصلاح قانون مطبوعات در مجلس، عملاً گروه‌های سیاسی و جامعه را به دو قطب مخالف یا مقابل هم تقسیم کرده‌اند و خود جانب یکی را گرفته و به مخالفت با دیگری برخاسته‌اند. این امر با اندک تفاوتی درباره همه نشریات مورد بررسی صدق می‌کند. جدول‌های شماره ۲ و ۳ آشکارا این مسأله را نشان می‌دهد. در قطب‌بندی نشریه جام‌هفته، آن بخش از حاکمیت، خوب، ارزشی و قابل دفاع است که با طرح اصلاح قانون مطبوعات موافق است و همه مخالفان این طرح، قطب مقابل تلقی شده و تمام دیدگاه‌های آن‌ها نادرست، ضدانقلابی و غیراسلامی است. نقطه مقابل قطب‌بندی نشریه جام‌هفته در مطالب نشریات مشارکت، عصرما و حتی ارزش‌ها مصداق پیدا می‌کند. این نشریات مخالفت با طرح اصلاح قانون مطبوعات را اصل گرفته و موافقان آن را بخشی از حاکمیت می‌دانند که اقتدارگرا، انحصارگر و مخالف توسعه سیاسی و برنامه‌های رئیس‌جمهوری هستند. مطابق آنچه در نشریات مذکور آمده است، جامعه و گروه‌های سیاسی یا ارزشی‌اند و موافق طرح اصلاح قانون مطبوعات و یا دوم خرداداند و طرفدار رئیس‌جمهوری و مخالف طرح مذکور. دیگر مدعای مهم این مقاله یادآوری این نکته است که قطب‌بندی جامعه از سوی نشریات مذکور منجر به «دگرسازی» و «غیرسازی» از سوی این نشریات شده است. جدول شماره ۴ و ۵ به‌طور صریح این مسأله را نشان می‌دهد. نشریات مورد بررسی پس از آن‌که جامعه و گروه‌های سیاسی را به دو قطب تقسیم کرده‌اند، ناخودآگاه براین باور پای می‌فشارند که هرگونه مخالفت با طرح و نظر خود و گروه خود، در واقع مخالفت با اسلام، انقلاب و

نظام است آنها را عملاً، غیرخودی نسبت به انقلاب، نظام و اسلام نامیده‌اند. به همین دلیل نشریه جام‌هفته، دادگاه انقلاب، دادگاه مطبوعات و مجلس شورای اسلامی (البته مجلس پنجم!) را که موافق طرح مذکور بوده‌اند «خودی» نامیده و مخالفان آن را، دشمنان، دشمن، ضدانقلاب، بیگانگان، هوچی‌گرا، غوغاسالاران، جنجال‌آفرینان، سکون‌گرا و در یک کلمه «غیرخودی» و «دیگری» نامیده است. در مقابل، نشریات مشارکت، عصرما و ارزش‌ها که با طرح مذکور مخالف بودند. موافقان آن را با واژگان و عبارت ایدئولوژیک مورد خطاب قرار داده‌اند. این نشریات موافقان طرح مذکور را بحران‌ساز، بی‌خبر از مطبوعات، مخالفان برنامه خاتمی، محدود اندیشان، نمایندگان تندرو، زخم خوردگان از مطبوعات و همفکران سعید اسلامی نامیده‌اند. به بیان ساده‌تر نشریات مورد بررسی در انعکاس مطالب مربوط به طرح اصلاح قانون مطبوعات، همگی از یک «زبان ایدئولوژیک» استفاده کرده و مدام مخالفان نظر خود را «دیگری» و «غیر» تلقی کرده‌اند. بدیهی است که این زبان زمینه را برای حذف و طرد «دیگری» آماده می‌کند.

نکته قابل توجه دیگری که در بحث از گفتمان نشریات حزبی در طرح اصلاح قانون مطبوعات باید به آن اشاره کرد این است که نشریات مورد بررسی در جای جای مطالب خود از ضمیر نامتعین «ما» و همچنین واژه مردم استفاده کرده و خود را نماینده مردم دانسته‌اند. اما جالب اینجاست که در هیچ‌کدام از نشریات مذکور واژه مردم تعریف نشده و مصداق‌های آن معین نشده‌اند. این بررسی نشان می‌دهد که گروه‌ها و احزاب غالباً خود را نماینده همه مردم دانسته و به جای آنها اظهار نظر می‌کنند و البته نظر خود را محق دانسته و مخالف را غیرقابل تحمل می‌دانند. □